

Piano

คำชี้แจง

การจัดทำระบบเขียนภาษาโทร (ไส้) อักษรไทยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้เป็นเจ้าของภาษาโทรใช้เป็นเครื่องมือในการจดบันทึกเรื่องราว ภูมิปัญญาทางด้านภาษาและวัฒนธรรม รวมทั้งองค์ความรู้ท้องถิ่นที่ต้องการถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลาน เพื่อให้ลูกหลานได้เรียนรู้และเกิดความภาคภูมิใจในคุณค่าและวัฒนธรรมโทร ส่วนวัตถุประสงค์รองก็เพื่อให้ทั้งเจ้าของภาษาและผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษาสามารถใช้เรียนรู้และเข้าถึงองค์ความรู้ที่ต้องการสืบทอดได้ง่ายขึ้น ด้วยเหตุที่ภาษาโทรไม่มีระบบตัวเขียนมาก่อน การจัดทำระบบเขียนภาษาโทร อักษรไทยนี้จึงช่วยให้เจ้าของภาษาสามารถใช้บันทึกเรื่องราวที่ต้องการถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลานได้เป็นอย่างดี

คู่มือระบบเขียนภาษาโทรอักษรไทยฉบับนี้ยังสามารถนำไปใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านเขียนภาษาโทรและพัฒนาทักษะการอ่านเขียนภาษาโทรอักษรไทยไปสู่การอ่านเขียนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นการช่วยให้นักเรียนสามารถอ่านเขียนภาษาไทย และเข้าใจเนื้อหาสาระวิชาที่เขียนด้วยภาษาไทยได้ดีขึ้น

ระบบเขียนภาษาโทรอักษรไทยได้เริ่มจัดทำขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยคริสตจักรกุสุมาลย์ด้วยความร่วมมือของชาวโทรที่นับถือศาสนาคริสต์กับนักภาษาศาสตร์จากสถาบันเอส ไอ แอล อินเตอร์เนชันแนล ต่อมามีการพัฒนาปรับปรุงอีกหลายครั้ง และใน พ.ศ. ๒๕๕๕ มีการทบทวนและปรับปรุงครั้งสำคัญโดยชุมชนได้ทำโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ชื่อ “โครงการจัดการเรียนการสอนภาษาโทร (ไส้) ในระบบโรงเรียนโดยชุมชนมีส่วนร่วม” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล และฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โครงการนี้ได้นำระบบเขียนนี้มาใช้เป็นเครื่องมือในการบันทึกนิทานพื้นบ้าน เรื่องเล่า ชื่อพืชพื้นบ้าน และผลิตสื่อการเรียนการสอน รวมทั้งทดลองสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนบ้านกุดสะกอย^๑ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร และระดับชั้นอื่น ๆ ในเวลาต่อมา คู่มือระบบเขียนภาษาโทรอักษรไทย ฉบับราชบัณฑิตยสภา ได้พัฒนามาจากผลงานวิจัยดังกล่าว

ขั้นตอนการจัดทำคู่มือระบบการเขียนภาษาโทร มีดังนี้

๑. ศึกษาระบบเขียนที่มีใช้กันอยู่แล้วหรือที่มีการศึกษาไว้แล้ว
๒. ประชุมเลือกตัวอักษรไทยที่ใช้แทนเสียงพยัญชนะ สระ ^{วรรณยุกต์ของภาษาโทรโดยผู้เชี่ยวชาญ} จากท้องถิ่น ร่วมกับคณะกรรมการของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา
๓. ตรวจสอบระบบการเขียนที่ตกลงกันในที่ประชุมกับคนในชุมชน ทั้งการเขียนคำ ประโยค และข้อความ เรื่องสั้น
๔. บันทึกเสียงลงในแผ่นซีดี

^๑ ในภาษาโทรคำว่า กุด แปลว่า แหล่งน้ำ คำว่า สะกอย มาจากคำว่า จะกอย แปลว่า กระจง

หลักเกณฑ์ในการกำหนดตัวเขียนภาษาไทยด้วยอักษรไทย

การพิจารณากำหนดตัวเขียนภาษาไทยด้วยอักษรไทยยึดหลักวิชาการทางภาษาศาสตร์ และต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของภาษา โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

๑. หนึ่งรูปอักษรแทน ๑ เสียง อักษรหนึ่งรูปใช้แทนเสียงเดียวไม่ว่าจะปรากฏในตำแหน่งใดของคำก็ตาม เช่น ใช้อักษร ม แทนเสียง /m/ ไม่ว่าจะปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะต้นหรือพยัญชนะสะกด ดังตัวอย่างคำเช่น มิด /mit/ = เจียบ เจมี /cəm/ = นก

ยกเว้นเสียงพยัญชนะ /p/ และ /t/ เมื่อเป็นพยัญชนะต้นใช้อักษร ป และ ต แต่ถ้าเป็นพยัญชนะท้ายใช้อักษร บ และ ด เพื่อให้ตรงตามมาตราตัวสะกดของอักษรวิธียุคใหม่คือ แม่กบและแม่กด เช่น กับ /kəp/ = กัด ปิด /pit/ = เต่า

๒. ใช้อักษรกลางและอักษรต่ำเท่านั้น ไม่ใช้อักษรสูง เนื่องจากการใช้อักษรสูงจะมีเสียงวรรณยุกต์จตุรเวทเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น เสียง /k^h/ ใช้ ค ไม่ใช่ ข ดังตัวอย่างเช่น คีล /k^hi:l/ = ลีม

๓. เสียงพยัญชนะที่เหมือนกับเสียงพยัญชนะในภาษาไทยซึ่งมีใช้หลายรูป เลือกใช้รูปที่ใช้บ่อยในภาษาไทย เช่น ใช้ ท แทนเสียง /t^h/ ไม่ใช้อักษร ฑ ฒ ฐ หรือ ฎ ฏ

๔. เสียงพยัญชนะต้นและท้ายที่ไม่มีในภาษาไทย ใช้อักษรที่ออกเสียงได้ใกล้เคียงกัน คือ ญ ใช้แทนเสียง /j/ ซึ่งในภาษาไทยจะออกเป็นเสียง /j/ แต่ในภาษาไทยจะออกเป็นเสียง /ɲ/ เช่น แญง /ɲe:ŋ/ = (แบ่ง) กินคนละน้อย เป็ญ /pej/ = ยิง

๕. เสียงพยัญชนะท้ายควบลักษณะพิเศษของภาษาโทร มี ๓ เสียง ดังนี้ /wʔ/, /jʔ/, /jh/ โดยรูปพยัญชนะท้ายตัวที่ ๒ ใช้เครื่องหมายทัณฑฆาตกำกับ ดังนี้ ว้อ ย้อ ย้อ เช่น แควว /k^he:wʔ/ = เคยชิน อะจย้อ /ʔaju:jʔ/ = จี้^๑ (ให้หัวเราะ) โปย้อ /pɔ:jh/ = เก้ง

๖. รูปสระบนเขียนเหนือรูปพยัญชนะต้น เช่น ปิด /pit/ = เต่า ในกรณีที่เป็นพยัญชนะต้นควบ รูปสระเขียนเหนือรูปพยัญชนะต้นตัวที่ ๒ เช่น บริช /brih/ = ฝุ่น

๗. สระในภาษาโทรมีความแตกต่างระหว่างเสียงสั้นและเสียงยาวอย่างชัดเจน ใช้เครื่องหมาย – แสดงเสียงสั้นโดยวางไว้เหนือรูปพยัญชนะต้น เช่น นิกน็อก /niknak/ = เขียดตัวเล็ก ในกรณีที่ไม่มีรูปสระบนอยู่เหนือพยัญชนะต้นอยู่แล้วให้ใส่เครื่องหมายไม้ไต่คู้เหนืออักษรตัวต่อไป เช่น เดมี /dəm/ = ล้ม

๘. เสียงสระที่ไม่มีในภาษาไทยใช้รูปสระที่มีเสียงใกล้เคียงกับเสียงสระนั้นและใส่จุด (·) ใต้รูปพยัญชนะต้น เช่น เป็ง /pɛ:ŋ/ = ช้างบน เซ็ง /sɛ:ŋ/ = ได้ยิน ถ้าเป็นพยัญชนะต้นควบจะใส่จุด (·) ที่พยัญชนะตัวที่สอง เช่น เทร็ง /t^hɛ:ŋ/ = ขยับขึ้นแข็ง สำหรับเสียงสระประสมที่ไม่มีในภาษาไทยใช้รูปดังนี้ /ia/ ใช้ ียะ หรือ ียา เช่น อิมปียะ /mpiaʔ/ = พ่อ ตรียาด /triaʔ/ = ต้นยางเหียง และ /ua/ ใช้ -วะ หรือ -วา เช่น อังกะวะ /ŋkə:ʔ/ = ผม ฉัน ง่าจ /ŋuac/ = ต่อม

๙. ใช้รูป ' แสดงลักษณะน้ำเสียงทุ้มต่ำ ใส่เหนือพยัญชนะต้น ในกรณีที่เป็นพยัญชนะควบให้ใส่รูป ' เหนือพยัญชนะตัวที่ ๒ เช่น เล่อ /lɔ:/ = เล่น โตะ /tɔ:/ = หลบซ่อน กร่วง /krɔ:ŋ/ = เมื่อง

^๑ คำว่า จี้ ในภาษาโทรมีหลายคำ เช่น จี้ (ให้ตกใจ) ใช้คำว่า อะกัร จี้ (ด้วยอาวุธ) ใช้คำว่า อะแกล็ล

กรวาง /krʉaŋ/ = รั้ว หรือเหนือสระบน เช่น ตะรี /tari:/ = ตัวเงินตัวทอง เปรี๊ม /prẽm/ = เปลี่ยนสภาพให้แบนหรือแหก ตรี /tri:/ = เจียบ

๑๐. ใช้เครื่องหมายวรรคตอนเพื่อความสะดวกในการอ่าน เช่น การเว้นวรรคระหว่างคำ ใช้เครื่องหมาย . (มหัพภาค) เมื่อจบประโยค

ระบบการเขียนภาษาโทรที่จัดทำขึ้นนี้ สามารถนำไปใช้ทำสื่อการสอนและแบบเรียนภาษาโทรพจนานุกรมภาษาโทร-ภาษาไทย ซึ่งจะทำให้นักเรียนที่มีเชื้อสายโทรภูมิในภาษาของตน สามารถศึกษาภาษาของตนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และสามารถอนุรักษ์ข้อมูลภูมิปัญญาที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นของตนไว้ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษาโทรก็จะสามารถศึกษาค้นคว้าคำศัพท์ภาษาโทรเพื่อทำการศึกษาวิจัยทางภาษา วัฒนธรรม มานุษยวิทยา ต่อไป

ข้อมูลในซีดีเสียง

หนังสือ “คู่มือระบบเขียนภาษาโทรอักษรไทย” ฉบับราชบัณฑิตยสภา นี้ จัดทำโดยมีซีดีเสียง “คู่มือระบบเขียนภาษาโทรอักษรไทย” ฉบับราชบัณฑิตยสภา ประกอบ ซีดีเสียงนี้บันทึกเสียงคำศัพท์ภาษาโทร ที่แสดงในหนังสือคู่มือฯ ตั้งแต่คำที่ปรากฏในตารางพยัญชนะ สระ ลักษณะน้ำเสียง จนถึงคำหลายพยางค์ เพื่อให้ผู้ใช้หนังสือคู่มือฯ ได้ฟังเสียงที่ถูกต้องของภาษาโทร แทนการจินตนาการว่าเสียงแต่ละเสียงควรจะเป็นอย่างไร อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ข้อมูลเสียงพยัญชนะ สระ และลักษณะน้ำเสียงของภาษาโทรนี้ไว้ตลอดไป

ระบบเขียนภาษาไทอักษรไทย บทนำ

ชื่อภาษาและชาติพันธุ์

ภาษาไท เป็นภาษาหนึ่งที่อยู่ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก สาขามอญ-เขมร สาขาย่อยกะตูกอีกเหนือ คนกลุ่มนี้เรียกตนเองว่า ละก้วยไท ประวัติความเป็นมาของชาวไทจากบันทึกของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชภาพ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๓ ในนิทานโบราณคดี นิทานที่ ๑๗ เรื่อง แม่น้ำโขง คนต่างจำพวก หน้า ๔๒๗ กล่าวว่า “พวกกะโซ้เป็นข้าฝิวค้ำมกว่าชาวเมืองจำพวกอื่นและพูดภาษาของตนเองต่างหาก มีในมณฑลอุดรหลายแห่งแต่รวมกันมากเป็นปึกแผ่นที่เมืองกุสุมาลย์” ต่อมาทางราชการและชาติพันธุ์อื่น ๆ เรียกว่า คนโส้

ชาวไทได้ถูกกวาดต้อนจากเมืองมหาไชย แขวงคำม่วน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ห้วยคะมาน (ต้นหูลิง) โดยมีผู้นำชาวไทชื่อว่า ท้าวเพี้ยเมืองสูง ซึ่งต่อมาได้รับการแต่งตั้งเป็นพระอริยธรรมาธิบดี เจ้าเมืองกุสุมาลย์มณฑล ต่อจากนั้นชาวไทที่อยู่เมืองกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ได้ขยายไปตั้งรกรากตามสถานที่ใกล้เคียงในเขตอำเภอโพนสวรรค์ อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ปัจจุบันมีประชากรชาวไทในประเทศไทยประมาณ ๓๐,๐๐๐ คน ภาษาไทเป็นภาษาหนึ่งที่มีแนวโน้มที่จะสูญหายไปเนื่องจากในปัจจุบันมีชาวไทหลายหมู่บ้านเปลี่ยนไปพูดภาษาอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลมากกว่า เช่น ภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาญ้อ เนื่องจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น การศึกษาในระบบโรงเรียน การถูกล้อเลียน การแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ แม้บางชุมชนยังพูดภาษาไทอยู่แต่ก็พูดเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุเท่านั้น ไม่พูดกับลูกหลาน

แม้ว่าชาวไทจะมีการจัดงานเทศกาลไทรำลึกขึ้นในวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ ของทุกปีเป็นเวลาต่อเนื่องกว่า ๓๗ ปีแล้ว โดยมีเป้าหมายที่จะรำลึกสืบทอดวัฒนธรรมของชาวไท แต่งานดังกล่าวมุ่งเน้นไปทางการแสดงวัฒนธรรมด้านประเพณีและพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้ส่งเสริมเรื่องการใช้ภาษาไท ทำให้ชาวไทไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของภาษา ส่งผลให้การสื่อสารด้วยภาษาไทลดน้อยลงไปอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น ถ้าไม่มีการบันทึกเป็นภาษาเขียนและนำไปใช้ ภาษาไทก็จะ เป็นอีกภาษาหนึ่งที่มีแนวโน้มที่จะสูญหายไป

ระบบเขียนภาษาโทรอักษรไทย

ระบบเขียนภาษาโทรด้วยอักษรไทยจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้พูดภาษาโทรสามารถถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ประเพณี วัฒนธรรม การแพทย์พื้นบ้านไปสู่ลูกหลานชาวโทรและผู้สนใจอื่น ๆ เป็นการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรม อีกทั้งนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

การจัดทำระบบเขียนภาษาโทรด้วยอักษรไทยครั้งนี้ ใช้ภาษาโทรถิ่นที่พูดที่ตำบลโพธิ์ไพศาล ตำบลนาโพธิ์ และตำบลกุสุมาลย์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนครเป็นหลัก เนื่องจากมีประชากรชาวโทรหนาแน่นและพูดสำเนียงเดียวกัน

ลักษณะทั่วไปของภาษาโทร

ภาษาโทรมีลักษณะทั่วไปดังนี้

๑. ภาษาโทรมีทั้งพยัญชนะต้นเดี่ยวและพยัญชนะต้นควบ
๒. นอกเหนือจากพยัญชนะท้ายเดี่ยว ภาษาโทรยังมีพยัญชนะท้ายควบ เช่น กลาว้อ = ดิบ กะนอย้อ = ตะขอ ปะนุຍฮ์ = ไม้กวาด
๓. สระในภาษาโทรมีทั้งสระเดี่ยวเสียงสั้น สระเดี่ยวเสียงยาว และสระประสม นอกจากนี้ยังมีเสียงสระที่มีเสียงต่างจากภาษาไทย เช่น เตอะ = น้ำ เตรียะ = เห็ด อิมปียะ = พ่อ ตรียา = เอาใจใส่
๔. ภาษาโทรเป็นภาษาที่ไม่มีเสียงวรรณยุกต์ แต่เป็นภาษาที่มีลักษณะน้ำเสียง (register) ซึ่งทำให้ความหมายของคำแตกต่างกัน มีลักษณะน้ำเสียง ๒ ลักษณะ ได้แก่
 - ลักษณะน้ำเสียงที่ ๑ เป็นลักษณะน้ำเสียงปกติของคำในภาษาโทร มักจะออกเป็นเสียงใส เช่น ปือฮ = เปิด
 - ลักษณะน้ำเสียงที่ ๒ เป็นลักษณะน้ำเสียงหนักหรือทุ้มต่ำ เช่น ปือฮ = ฝั่งน้ำ
๕. คำในภาษาโทรมีทั้งคำพยางค์เดี่ยว เช่น ลอง = แข็ง ปิด = เต่า คำ ๒ พยางค์ขึ้นไปจะออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์สุดท้าย เช่น กะลา = เสือ ตะแมง = แก้ม จะแลงบัง = ฆมับ ปะลือองเกาะ = ลูกกระเดือก อะบิจอะบาญ = ไข่ไม้ อะลุกอะลัว = ประสมปนเป

พยัญชนะภาษาโทร

ภาษาโทรแบ่งออกเป็นพยัญชนะต้นเดี่ยว พยัญชนะต้นควบ พยัญชนะสะกด มีทั้งที่ออกเสียงเหมือนและไม่เหมือนภาษาไทยดังนี้

๑. พยัญชนะที่ออกเสียงเหมือนพยัญชนะไทย

๑.๑ พยัญชนะต้นเดี่ยว มี ๒๑ ตัว ดังนี้

รูป	ตัวอย่าง	ความหมาย
ก	กอน แกล โกย	ลูก แดง กิ่งก่า
ค	ค็อง ค็ล โคบ	ข้อง ลิ้ม ชู้
ง	งู งวาจ (งาต) เงาะ	กัม ต้ม กอดรัด (เวลาต่อสู้)
จ	จึน เจมี (เจิม) แจ	สุก นก เหลน
ช ^๑	อ็ญซอจ อ็ญแซง อ็ญแซ็ญ	คัน (คำกริยา) ไขมัน เชือก
ช	ชู แซก เซี่ยะ	ซึก ขอ ปลา
ด	ดง ดุง โดล	บ้าน งูสิงดง แบกบนบ่า
ต	ตอง ตึน แต็ง	ด้าม, ไม้หนีบฟ่อนข้าว เหยียบ ทับ
ท	เทา แท ทัง	แก โกน กระแทก
น	นง นิกน็อก นัวะ	ปลาไหล เขียดตัวเล็ก น้ำชาย

^๑ พยัญชนะ ช ไม่ปรากฏเป็นพยัญชนะต้นเดี่ยวของคำพยางค์เดี่ยว

บ	บัด บิจ บุง	หญ้า นอน กระบุง
ป	ปัด ปูน เป็ง	เต่า สี่ สูง
พ	พวก พงศา เพียก แพด	แดด คว้น เปรด
ฟ ^๑	ฟิว เฟด ไฟฟ้า	ฟิวส์ เฟชบุ๊ก ไฟฟ้า
ม	มูฮ ม.ก. มัด เมียด	จุมก ตา แร็ง
ย	ยวง ยีก แยง	ต่างหู ยก (ยก) ทองคำ
ร	รี ระ เร่	(งู) รัต, มัด (ของ) คันไถ เร้ม
ล	ลอง ลู เลียม	แข่ง ต้นขา เคียว
ว	วัวร์ ว็อง วิล	เกลียดชัง เปล หมู่บ้าน
อ	อูยฮ์ แอม เอาะ	ไฟ อร่อย ปู, ยา
ฮ	ฮ็อง ฮอง แฮก	รู ตัวต่อ เค็ม

^๑ พยัญชนะต้น ฟ ปรากฏเฉพาะในคำยืม

๑.๒ พยัญชนะต้นควบ มี ๙ ตัว พยัญชนะตัวที่ ๒ มี ๒ ตัว ได้แก่ ร และ ล ดังนี้

รูป	ตัวอย่าง	ความหมาย
กร	กร่วง กราง เกราะ	เมือง หาม เฝ้า
กล	กลอง เกลาะ โกล้ง	เมล็ด ตำหนิ (คำกริยา) ข้างใน
คร	ครุฑ	(พุด) ชัด
คล	คลา คลิช โคล	ซีก (ใช้กับเมล็ด) ผลอหับ เนื้อผลไม้
ทร	ตรัย ตริง ตรู	ผ้า, สว่าง ป่าดง จระเข้
ทร	ทรอ ทรง ทรง	ข้าว โปร่ง มองทะลุผ่านได้ ซีกลาก
ปล	ปลง ปล้อง ปลา	เป่า หญ้าแฝก เปลวไฟ, คมมีด
ปร	ปรา ปราง เปรียด	วันมะรืน ชื้อ กล้วย
พร	พริก อะพระ	ผัก กระจาย

๑.๓ พยัญชนะสะกด มี ๘ ตัว ดังนี้

รูป	ตัวอย่าง	ความหมาย
-ก	อ็อก	ถอน
-ง	ตะลิ่ง	นา
-ด	แจด	ชน
-น	ปิ่น	ได้
-บ	กั๊บ	กัด
-ม	จะเรีมี	เข้มี
-ย	ชอย	หาง
-ว	อะดาว	อ้อย

๒. พยัญชนะที่ออกเสียงไม่เหมือนพยัญชนะไทย

๒.๑ พยัญชนะต้นเดี่ยว มี ๑ ตัว คือ ญ ออกเสียงเหมือนเสียง ย ขึ้นจมูกในภาษาไทยถิ่นอีสานหรือภาษาไทยถิ่นเหนือ

รูป	ตัวอย่าง	ความหมาย
ญ	ญ้างญาติ	แย้

๒.๒ พยัญชนะต้นควบ มี ๒ ตัว ดังนี้

รูป	ตัวอย่าง	ความหมาย
บร	บริษ	ฝุ่น
บล	บลุฮ	จอมปลวก

๒.๓ พยัญชนะสะกดเดี่ยวมี ๕ ตัว คือ จ, ญ, ร, ล, ฮ ในภาษาไทยพยัญชนะสะกดจะออกเสียงตามมาตราตัวสะกด เช่น จ ออกเสียงเป็นแม่กด ญ, ร, ล ออกเสียงเป็นแม่กน ส่วน ฮ ไม่เป็นตัวสะกดในภาษาไทย พยัญชนะเหล่านี้ในภาษาโทรจะออกเสียงเหมือนพยัญชนะต้น เช่น พยัญชนะสะกด ล ในคำว่า ตะปล ออกเสียงคล้ายกับ l ในคำว่า ball พยัญชนะสะกด ฮ ออกเสียงมีลมตามหลังเสียงสระ ดังแสดงในตารางดังนี้

รูป	ตัวอย่าง	ความหมาย
-จ	กะมู่จ	ผี
-ญ	แป้ญ แป้ญ	ยิง เต็ม
-ฮ	จะร้อฮ	ลูกธนู
-ร	ป้อร	บิน
-ล	ตะปล	ครกกระต๋อง

๒.๔ พยัญชนะสะกดควบ ๒ เสียง มี ๓ ตัว ได้แก่ พยัญชนะ ย้อ ออกเสียงเป็น ย ตามด้วยเสียงกักที่เส้นเสียง พยัญชนะ ยฮ ออกเสียงเป็น ย ตามด้วยเสียงมีลม (ฮ) และพยัญชนะ ว้อ ออกเสียงเป็น ว ตามด้วยเสียงกักที่เส้นเสียง ดังแสดงในตารางดังนี้

รูป	ตัวอย่าง	ความหมาย
-ย้อ	กะนอย้อ	ตะขอ
-ยฮ	ปะนุยฮ	ไม้กวาด
-ว้อ	กลาว้อ	ดิบ

สระภาษาโทร

สระในภาษาโทรแบ่งได้ดังนี้

๑. สระที่ออกเสียงเหมือนสระไทย

สระที่ออกเสียงเหมือนสระไทยและใช้รูปสระภาษาไทยแทนได้ ดังนี้

รูป	ตัวอย่าง	ความหมาย
-ะ -ะ	ระกะ มัด กะนัม	แมลงชนิดหนึ่ง ตา คำ, มีด
-า	อะลา	ไผ่สีสุก
-า	จิจิ	ทิ้ง
-า	จะลี	ไส้เดือน
-า	ตีบ	ฝั่ง
-อ	ตะบือ	ตอนเย็น
-อ	ปุ	เครื่องเป่าลูกดอก
-อ	ชู	กระท่อม
-ะ	เปะ	ขี่หลัง (คน)
-ะ	กะเป	แพะ
แะ แะ	แปะ แป็ฮ	หยุด(ไม่ทำ) ฆ่า
แ-	กะแบ	ต้นบุก
โ-ะ - (ลดรูป)	โตะ ตฮ	หลบ ซ่อน เท
โ-	อะโก	จุมูกโต้ง
เ-ะ เ-อ	เญาะ ต็อก	เปรี้ยว ถอน
-อ	อะจอ	หมา
เ-อะ เ-	เตอะ เจมี	ถึง นก
เ-อ เ-	เล่อ เย็ง	เล่น ไกล
เ-ยะ	เซยะ	ปลา
เ-ยะ	เปีย	กล้ามเนื้ออ่อนแรง
เ-อะ	-	-
เ-อ	ลักเลื่อ	เลื่อย
ัวะ	นัวะ	น้ำ (น้องชายของแม่)
ัว -ว- (มีตัวสะกด)	ชะญัว ตวง	จั่วบ้าน หนองน้ำ

รูป	ตัวอย่าง	ความหมาย
ไ-	อะไล ระไป	พวกเขา ผู้หญิง
เ-า	เงา	หลาน

๒. สระที่ออกเสียงไม่เหมือนสระไทย

๒.๑ สระเดี่ยว

สระเดี่ยวที่ออกเสียงไม่เหมือนกับสระไทยใช้รูปสระที่มีเสียงใกล้เคียงกับสระนั้นและใส่จุด (-) ใต้รูปพยัญชนะต้น ในกรณีที่เป็นพยัญชนะต้นควบ จะใส่จุด (-) ที่พยัญชนะตัวที่สอง การออกเสียงสระเหล่านี้ระดับของลิ้นจะต่ำกว่าเสียงสระของภาษาไทยดังนี้

รูป	ตัวอย่าง	ความหมาย
เ-อะ เ-ะ	เออะ เซ็ง เกลิ๊ก	อดอยาก ไต่ยีน หลงทาง
เ-อ เ-ะ	เปลอ เบ็ง เกลีย เจ็ง	หัว ข้างบน เกิน ซื้อ
โ-ะ - (ลดรูป)	โอะ โอะ อก ตุงกง อะอุง	ปาก กระเพาะไก่ อากาศครีမ်, ไม่มีแดด ตักแตนตำข้าว พี่เขย
โ-	โทร โตง อะโอบ	ภาษาโทร, คนโทร หม้อหนึ่ง พี่สะใภ้

๒.๒ สระประสม

สระประสมที่ออกเสียงไม่เหมือนกับสระไทย มี ๔ รูป ได้แก่ ียะ ียา -วะ -วา การออกเสียงคล้ายสระเอียและสระอัว แต่ระดับลิ้นของเสียงสระต่ำกว่าเสียงสระเอียและสระอัว ดังนี้

รูป	ตัวอย่าง	ความหมาย
ียะ	อิมปียะ	พ่อ
ียา	จียา กะนียา กะตี้ยาม จะนียาด	กิน เพื่อน ป่าทาม ปิ่น

	มียาง ตริยาด ตริยา	ใบหน้า ต้นยางเหียง เอาใจใส่
-วะ	อังกว๊ะ ตั่วะ	ผม, ฉันทัน พี่ชายของเมีย
-วา	ตั่ววา ละอวา อะร่วาย กร่วาง	ซอ กว้าง แมลงวัน ร้ว

ตัวอย่างต่อไปนี้แสดงคำที่มีเสียงสระทั้งที่เหมือนและไม่เหมือนสระไทยเพื่อเปรียบเทียบกัน

สระที่เหมือนสระไทย			สระที่ไม่เหมือนสระไทย		
รูป	ตัวอย่าง	ความหมาย	รูป	ตัวอย่าง	ความหมาย
เ-อะ เ-็	เซอะ เด็ก็	ฟุ่มเฟือย เวลาตึก	เ-อะ เ-็	เซอะ เด็ก็	อย่า เหลาไม้เฝือเป็นตอก
เอ เ-	เล่อ กะเปิง	เล่น สิ่งที่ใช้คนหรือตัก	เอ เ-	ลีเลอ เปิง	เชื่องช้า ข้างบน
โ-ะ - (ลดรูป)	โกะ กง ดง	ทูป ต้นพลวง บ้าน	โ-ะ - (ลดรูป)	โกะ กง ดง	ง่อยเปลี้ย ล้อ, กงปั่นฝ้าย, คนโสด งูสิงดง
โ-	โต่ง	ไก่ตัวผู้	โ-	โตง	หม้อหนึ่ง
เ-ียะ	เซียะ	ปลา	เ-ียะ	ชียะ	(เดิน) ลุย
เ-ีย	เจีย เตี๋ยด	เยื่อไม้ หั่น, ซอย	เ-ีย	จียา ตริยาด	กิน ต้นยางเหียง
-วะ	จะกั่วะ	กระบอกสุบลม สำหรับตีมีด	-วะ	จะกั่วะ	ขยายให้กว้างขึ้น
-ัว -ว- (มีตัวสะกด)	อะลวย ล่วจ	น้ำเต้า ลวด	-วา	อะล่วาย ล่วจ	ตามใจ, ปล่อยตามใจ ต้นยางนา

ลักษณะน้ำเสียงในภาษาไทย

ในภาษาไทยมีลักษณะน้ำเสียง ๒ ลักษณะ คือ น้ำเสียงปรกติและน้ำเสียงทุ้มต่ำ น้ำเสียงปรกติ ไม่ใช่เครื่องหมายกำกับ น้ำเสียงทุ้มต่ำกำกับด้วย (') ดังตัวอย่างต่อไปนี้

น้ำเสียงปรกติ	ความหมาย	น้ำเสียงทุ้มต่ำ	ความหมาย
อะจู่	มีด	อะจู่'	นำกลับบ้าน
จี้ร	ลาย	จี้ร'	ละลาย
กั๊ด	ตัด	กั๊ด'	คับ, แคบ
จิส	คลอดลูก	จิส'	ชี้
อะลิส	ปลิด	อะลิส'	ทลาย
อะตีส	ดูอย่างละเอียด	อะตีส'	กระแทก
จะกั๊ว	ขัน	จะกั๊ว'	ตกใจ
กะไน	หนู	กะไน'	เบ่ง (ดันออกมา)
ตะปล	ครก	ปล'	สงคราม
ปิส	เปิด	ปิส'	ฝั่งแม่น้ำ
แป๊ญ	ยิง	แป๊ญ'	เต็ม
กั๊น	สัตว์ตัวเมีย	กั๊น'	รอ

คำ

คำในภาษาไทยส่วนใหญ่เป็นคำพยางค์เดี่ยวและคำ ๒ พยางค์

คำพยางค์เดี่ยว

คำพยางค์เดี่ยวในภาษาไทย เช่น

ปิด	=	เต่า
ดง	=	บ้าน
มัต	=	ตา
ระ	=	คันไถ
ชู	=	กระท่อม

คำ ๒ พยางค์

คำ ๒ พยางค์ในภาษาไทยจะออกเสียงหนักที่พยางค์หลัง พยางค์แรกจะไม่มีเสียงหนัก คำ ๒ พยางค์ในภาษาไทยมี ๒ ประเภท ได้แก่

๑. คำ ๒ พยางค์ที่พยางค์แรกประกอบด้วยเสียงพยัญชนะและสระอะ เช่น

ปะไล	=	ผลไม้
ตะกอง	=	คอ
จะแตง	=	ผี
ชะลูก	=	เสื่อ
อะเซา	=	มดแดง
กะมู่จ	=	ผี
ชะมูจ	=	มด
จะไร่	=	หวาย
กะน้อยอ๋	=	ตะขอ
ชะเง	=	วัน
ปะไซ	=	อ๋ม

๒. คำ ๒ พยางค์ที่พยางค์แรกประกอบด้วยพยัญชนะต้น อ มีเสียงสระและมีเสียงพยัญชนะสะกดเป็นเสียงนาสิก ง ญ น ม ที่มีฐานเดียวกับพยัญชนะต้นของพยางค์หลัง ในการเขียนภาษาไทยด้วยอักษรไทยจะเขียนเต็มพยางค์ แต่ในการออกเสียงจะออกเสียงกึ่งพยางค์โดยเน้นที่เสียงนาสิก เช่น

อิงเกา	=	กระบอกไม้ไผ่
อิงกัฮ	=	สัตว์สี่เท้าตัวผู้
อิงก้วยอ๋	=	หม่มผ้า
อิงคะ	=	กิ่งไม้
อิงแคง	=	ผิงไฟ
อัญแซ่ญ	=	เชือก
อัญไซ	=	เดือน
อัญจี	=	เหา
อัญเจ๊ก	=	รสฝาด
อัญจล	=	(เดิน) กะเผลก
อินต้อ	=	ฤดูกาล
อินตาง	=	ห่าง

อินตียายอ์	=	มากพอควร
อินเทา	=	คนเฒ่า, คนแก่
อิมปี	=	พริก
อิมไป	=	หมัด
อิมพา	=	ต่างกัน
อิมปียายฮ์	=	ไม้

คำหลายพยางค์

คำหลายพยางค์ในภาษาไทย เช่น

ปะล้องเกาะ	=	ลูกกระต๊อ
จะแลงบัง	=	ขมับ
ตะแบลปล้อง	=	ตะไคร้
ตะเรียงกรียาด	=	สนิม
ตะรียาบตี้ยาบตี้ยา	=	คราดชนิดหนึ่ง
อะเล็ก็อะเลีย	=	(ทำ) เรือเป็อย
อะบิจอะบาญ	=	(ทำ) มั่ว
ละเฮ็ก็ละเฮีย	=	ผอเรือ
อึ้งคลิบอึ้งคลับ	=	ผีเสื้อ

การเว้นระยะและการใช้เครื่องหมาย

หลักการเว้นระยะและการใช้เครื่องหมายในภาษาโทรมีดังนี้

๑. การเว้นระยะ การเขียนภาษาโทรเขียนเป็นคำ ๆ โดยเว้นระยะระหว่างคำทุกคำเพื่อให้อ่านง่าย เช่น

อะจอ จียา เซียะ.

หมา กิน ปลา

หมากินปลา

๒. การใช้เครื่องหมาย

๒.๑ เครื่องหมาย . (มหัพภาค) ใช้เมื่อจบประโยค เช่น

อิ ตะ ตะลิ่ง อินตือ ปะรัง.

ฉั้น ทำ นว ฤดู แล้ง

ฉั้นทำนาปรัง

๒.๒ เครื่องหมาย ๆ (ไม้ยมก) เพื่อใช้แทนการซ้ำคำหรือความ เช่น

จะจั้ง อัก ๆ = หัวเราะดังอัก ๆ

ระโว บาง ๆ = พุดไปเรื่อยเปื่อย

อะร่วาย เข็มี่ ปริง ๆ = แมลงตอมมากมาย

๒.๓ เครื่องหมาย “ ” (อัญประกาศ) ใช้กำกับข้อความที่เป็นคำสนทนา เช่น

“อะเมอะ เปอะ ตะลิ่ง ตัง ไม มะโฮ.” อะวैया อะบลือ.

ใคร ไป นว กับ คุณ เมื่อกานนี้ น้ำ ถาม

น้ำถาม “เมื่อกานนี้ใครไปนากับคุณ”

การเขียนชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ และคำยืม

๑. ชื่อบุคคล

ชื่อบุคคลถ้าเขียนในบัตรประชาชนเขียนตามแบบภาษาไทย เช่น ไกรสร วาสนา อรอนงค์ นงนุต ทองสวัสดิ์ สมใจ สมคิด สมศรี วารี คำมา ประเทือง คำหว่า สุพรรณ เล่าไพ ลือชา นอกจากนี้คนโทรยังมีชื่อเรียกในภาษาโทร ชื่อผู้ชาย เช่น มั่ง (มีชีวิตอยู่) อะบริต (จังหวัด) อินเตราะ (วัว) จะแก๊ญ (ปลาตุก) อะเก็บ (กบ) ชะงอด (เหี่ยว) ชะแงด (หนาว) ชื่อผู้หญิง เช่น ญอน (ขี้ผึ้ง) ตุย (อ้วนจ้ำม่ำ) โกก (เสียงดังฟังชัด)

๒. ชื่อสถานที่

การเขียนชื่อสถานที่ ถ้ามีคำเรียกในภาษาโทรจะเขียนเป็นภาษาโทร ทั้งนี้ บางคำที่ไม่รู้จักกันทั่วไป อาจวงเล็บชื่อภาษาไทยไว้ด้วย เช่น

วีล^๑ตูมก็อก (บ้านห้วยกอก)

วีลต๋วาร์ (บ้านจัว)

วีลจะกอย (บ้านกุดสะกอย)

วีลนารัง (บ้านนาดี)

กรวง^๒คะมาน (บ้านกุสุมาลย์)

^๑ วีล แปลว่า หมู่บ้านขนาดเล็ก

^๒ กรวง แปลว่า หมู่บ้านขนาดใหญ่, อำเภอ, เมือง, ประเทศ และใช้ขยายพืชหรือสัตว์ที่มาจากป่า

กะไล่ปู้ด (ห้วยหินชะแนนใหญ่)

ละกว่าน (นครพนม)

ส่วนชื่อสถานที่ซึ่งไม่มีชื่อเฉพาะในภาษาไทยให้เขียนตามแบบภาษาไทย เช่น สกลนคร
อุดรธานี

๓. คำยืม

คำยืมจะเขียนตามเสียงพูดในภาษาไทย เช่น

วัด	=	วัด
โรงเรียน	=	โรงเรียน
กะเตียม	=	กระเทียม
ซังกะซี	=	สังกะสี

การเขียนคำและข้อความ

๑. คำประสม

คำที่ประกอบด้วยคำตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไป และเขียนติดกันโดยไม่ต้องเว้นวรรค เช่น

อะลึกร่วง [อะลึก = หมู + กร่วง = คำขยายพีชหรือสัตว์ที่มาจากป่า]	= หมูป่า
ตะลิ่งโกก [ตะลิ่ง = นา + โกก ^๑ = ป่าโปร่ง]	= นาโคก
กะแซ็ญตุ๋ร (กะแซ็ญ = งู + ตุ๋ร = ชื่อเรียกงูเห่า)	= งูเห่า
มัตซุด (มัต = ตา + ซุด = บอด)	= ตาบอด
เขียะชะรวง (เขียะ = ปลา + ชะรวง = ชื่อเรียกปลากด)	= ปลากด
ปะลูงกะแบ [ปะลูง = หัว (ใช้กับพีช) + กะแบ = ต้นบุก]	= หัวบุก
ก่วดทรอ (ก่วด = ชื่อเรียกสัตว์ประเภทกบเขียด + ทรอ = เขียด)	= เขียด
ก่วดอะเร๊ะ (ก่วด = ชื่อเรียกสัตว์ประเภทกบเขียด + อะเร๊ะ = คางคก)	= คางคก
เญอเอือ (เญอ = ผ้าห่ม + เอือ = วิธีการทอดผ้ายกดอกแบบหนึ่งของคนไทย)	= ผ้าห่มใช้คลุมเพื่อ

ความสวยงาม ซึ่งลายผ้าแสดงถึงฝีมือของผู้ทอ

๒. คำประสาน

คำประสานประกอบด้วยคำและหน่วยคำเต็ม

หน่วยคำเต็มหน้า อะ ระ มะ กะ จะ มีความหมายหลายอย่าง เช่น

- คำกริยาแสดงการทำซ้ำ ๆ

แจดดี	“ทิม”	จะแจดดี	“ทิมเรื่อย ๆ เพื่อปลูกแบบหยอดหลุม”
กาย	“คัย”	กะกาย	“ตะกัย”
กือฮ	“สับ”	กะกือฮ	“สับถี่ ๆ”

- คำกริยาแสดงการนำไปด้วย

จู้	“กลับ”	อะจู้	“นำกลับ”
-----	--------	-------	----------

^๑ ภาษาไทยมีคำว่า ป่า หลายคำ เช่น ตรัง = ป่าทึบ โกก = ป่าโปร่ง อะรียฮ์ = ป่าที่พื้นตัวหลังการทำไร่เลื่อนลอย
เชือก = ป่า, รก

มุด	“เข้า”	อะมุด	“นำเข้า”
ลื้อฮ	“ออก”	อะลื้อฮ	“เอาออก”
- คำกริยาการรีด			
จิ้น	“สูก”	อะจิ้น	“แกง (ก.)”
ปัด	“ดับ”(ไฟ)	อะปัด	“ทำให้ไฟดับ”
กะจีต	“ตาย”	อะจีต	“ทำให้ตาย ฆ่า”
ญะมี	“ห่อ”	อะญะมี	“ทำให้เป็นห่อ”
- คำกริยาแปลงเป็นคำนาม			
ก๋วาง	“พาดไม้”	มะก๋วาง	“สะพาน”
กะยาวอ	“ก้าวเดิน”	ระยาวอ	“ระยะก้าวเดิน”
แกลื้อฮ	“สอยผลไม้”	ระแนฮ	“ไม้สอย”
ตูก	“แห่ย์ จิม”	ระนุก	“ไม้จิม”
อะจิ้น	“แกง (ก.)”	ระจิ้น	“แกง (น.)”
อะเต็ง	“ทำฝาบ้าน”	ระเต็ง	“ฝาบ้าน”
อะมุด	“ทำให้พร้อมเพรียงกันหรือเข้ากัน”	ระมุด	“ความพร้อมเพรียงกัน”
- คำกริยาแสดงการกระทำซึ่งกันและกัน			
แป๊ะฮ	“ฆ่า”	ระแป๊ะฮ	“ฆ่ากัน”
แต่ญี่	“ตี”	ระแต่ญี่	“ตีกัน”

หน่วยคำเติมกลางมีความหมายหลายอย่าง เช่น

- คำกริยาแปลงเป็นคำนาม

กอยอ	“เกี่ยว”	กะนอยอ	“ตะขอ”
แป๊ะจ	“เจาะ”	ปะแน๊ะจ	“เครื่องมือเจาะ (สิ่ว)”
ปุยฮ	“กวาด”	ปะนุยฮ	“ไม้กวาด”
จฮ	“ปลูก”	จนะฮ	“พืชผักที่ปลูก”
ป๊ะจ	“ขุด”	ปะน๊ะจ	“หน่อไม้ที่แทงยอดโผล่ออกมาจากดิน ต้องขุดเอา”

- คำกริยาแปลงเป็นคำลักษณนาม

จาม	“เสียบ, ขัดฟางข้าวกับไม้ไฟให้เป็นดับ”	จะนาม	“ไม้ที่มีอาหารเสียบเรียงเป็นแถว, ดับที่ทำจากฟางข้าว”
เจาะ	“มัด”	จะเนาะ	“ฟ่อน, มัด”
ปก	“พก (เก็บไว้ติดตัว)”	ปะน๊ะก	“พก”
ปิล	“ม้วน”	ปะน๊ะล	“ม้วน”
ไปล์	“ร้อยแฝกหรือหญ้าคาให้เป็นดับ”	ปะน๊ะไ	“ดับ (แผ่นหญ้าแฝกที่ใช้มุงหลังคา)”

๓. คำขยาย

คำขยายจะเขียนแยกจากคำหลัก เช่น

ชก เจริ้งเบริง (ชก = ผม + เจริ้งเบริง = คำขยาย)	=	ผมตั้ง
มัต ลีตลัด (มัต = ตา + ลีตลัด = คำขยาย)	=	ตาล็อกแล็ก
แอง อะบลิส (แอง = คำ + อะบลิส = คำขยาย)	=	ตำมะเมื่อม
แอง มะตัก (แอง = คำ + มะตัก = คำขยาย)	=	คำปี
กลอก กะยาล (กลอก = ขาว + กะยาล = คำขยาย)	=	ขาวโพลน
กะเซา อิมปริง (กะเซา = แดง + อิมปริง = คำขยาย)	=	แดงแจ้

๔. คำเลียนเสียงธรรมชาติ

คำเลียนเสียงธรรมชาติจะเขียนซ้ำโดยใช้เครื่องหมาย ๆ (ไม่ยมก) เช่น

(กะยาล) วือ ๆ	เสียงลมพัดแรง
(อะโร) โอวก ๆ	เสียงคนร้องโอดโอย
(อะรือ มียา) ทาด ๆ	เสียงฝนตกดังมาก
(มียา) พระ ๆ	เสียงฝนตก

การนำไปใช้

ภาษาโทรมีการเรียงคำในประโยคแบบประธาน+กริยา+กรรม ส่วนขยายมักอยู่ด้านหลังของคำหลัก ภาษาโทรมีประโยคประเภทต่าง ๆ ดังนี้

ประโยคบอกเล่า

ระแนน อะมัน กะติว.

เด็ก เล่น ยางวง

เด็กเล่นยางวง

กะมอ ไน อะไล^๑ ตะ ตะลิ่ง ปีน ทรอ บี คะนาด.

ปี นี่/นี้ ส. ๓ ทำ นา ได้ ข้าว น้อย มาก

ปีนี้เขาทำนาได้ข้าวน้อยมาก

จะเรียก ระแจด ระนี เอ็ด ตัง ตะลิ่ง.

ควาย ชน (ใช้เขา) กัน ที่ หุ้ง นา

ควายชนกันที่หุ้งนา

มะไฮ ฮี^๒ ฮีม กะแซ็ญตุง แอง มะตัก เตียง พวก ตัง ระนา.

เมื่อวาน ส. ๑ (สุภาพ) เห็น งูสิงตุง คำ คำขยาย ตาก แดค บน ถนน

เมื่อวานนี้ฉันเห็นงูสิงตุงสีด้ามะเมื่อม (นอน) ตากแดดอยู่บนถนน

มะนาง กะเซา ฮีมเปลด มัฮ ไน กา ฮีมปียายฮ์ ตะเมอ.

ตะวัน แดง คำขยาย เท่า นี่/นี้ ก็ ไม่ ตื่น

ตะวันแดงแจ๋ปานนี้ก็ยังไม่ตื่นนอน

ประโยคคำถาม

อะเมอะ เปอะ โจะ^๓ ไม^๔ มะไฮ.

ใคร ไป/มา คำบอกทิศทาง ส. ๒ (สุภาพ) เมื่อวาน

ใครมาหาคุณเมื่อวาน

^๑ คำสรรพนามบุรุษที่ ๓ ใช้พูดถึงคนที่มีสถานะเสมอกัน ถ้าใช้พูดถึงคนที่มีสถานะเสมอกันหรือต่ำกว่าใช้ว่า อัน ถ้าใช้พูดถึงคนที่มีสถานะสูงกว่าใช้ว่า อะเทา ถ้าใช้พูดถึงชนชั้นสูงหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใช้ว่า เน่า

^๒ คำสรรพนามบุรุษที่ ๑ ใช้แทนผู้พูดที่มีสถานะสูงกว่าผู้ฟัง ถ้าผู้พูดมีสถานะเสมอกันหรือต่ำกว่าผู้ฟังใช้ว่า อิงกวะ ถ้าผู้พูดมีสถานะเสมอกันกับผู้ฟังใช้ว่า ไฮ

^๓ คำว่า โจะ มีอีกความหมายหนึ่งแปลว่า ใส่ เช่น ใส่ (น้ำตาล), วาง (เบ็ด)

^๔ คำสรรพนามบุรุษที่ ๒ ใช้เรียกคนที่มีสถานะสูงกว่า ถ้าใช้เรียกคนที่มีสถานะเสมอกันหรือต่ำกว่าใช้ว่า แบะ ถ้าใช้เรียกคนที่มีสถานะเสมอกันใช้ว่า ฮีญจัก ถ้าใช้เรียกคนที่มีสถานะเสมอกันหรือสูงกว่าใช้ว่า อะไป

อะไป ตะ อินโตร่ว เอ็ด จะนอโน.
 ส. ๒ ทำ อะไร อยู่ ตอนนี
 ตอนนีคุณทำอะไรอยู่

อะไป อี เปอะ เมอะ.
 ส. ๒ จะ ไป ไหน
 คุณจะไปไหน

ญางเมอะ อะเทา อี จู๋ ดง.
 เมื่อไหร่ ส. ๓ (สุขภาพ) จะ กลับ บ้าน
 เมื่อไหร่เขาจะกลับบ้าน

ประโยคปฏิเสธ

อะจ้อ อิมปียายฮ์ กับ กะไน.
 หมา ไม่ กัด หนู
 หมาไม่กัดหนู

อะเทา อิมปียายฮ์ มี ประระ เจิง จะนาจียา.
 ส. ๓ (สุขภาพ) ไม่ มี เงิน ซื่อ ของกิน
 เขาไม่มีเงินซื้ออาหาร

ประโยคคำสั่ง

เปอะ โจะ ไน.
 ไป/มา คำบอกทิศทาง นี้/นี้
 มานี้

เซอะ ลีกลัก ไต.
 อย่า ดื้อ นะ
 อย่าดื้อนะ

ตัวอย่างบทสนทนาที่ ๑

กิด ไม่ บาล กะไน ตะป้อ มะไฮ ปั้น ตี้ยฮะ.
 ส. ๒ (สุขภาพ) ส่อง หนู หัวค้ำ เมื่อวาน ได้ หรือเปล่า
 หัวค้ำเมื่อวานคุณไปส่องหาหนูได้หรือเปล่า

สม ปั้น นา. ปั้น กะไน ปูน ลัม.
 ได้ ค้างท่าย ได้ หนู สี ตัว
 ได้ซิ ได้หนูสีตัว

กิต ปุด ตียะ.
ใหญ่ หรือเปล่า
ตัวใหญ่หรือเปล่า

สม มี มั่ง กะโน ปุด ๆ ไค. อะไป อี เปอะ ตัง อี
มี แต่ หนู ใหญ่ ๆ คำลงท้าย ส. ๒ จะ ไป กับ ส. ๑ (สุภาพ)
ตียะ ตะป้อ ปะเนอ.
หรือเปล่า หัวค้ำ ฟรุ้งนี้
มีแต่หนูตัวใหญ่ ๆ หัวค้ำฟรุ้งนี้แกลงจะไปกับฉันใหม่

กิต ปะเนอ อะไป กัน อี นิ่ง เดอ.
ฟรุ้งนี้ ส. ๒ รอ ส. ๑ (สุภาพ) ด้วย คำลงท้าย
ฟรุ้งนี้คุณรอฉันด้วยนะ

ตัวอย่างบทสนทนาที่ ๒

คุณ อะไป เจี๊ย แต่ เมาะ.
ส. ๒ มา จาก ไท
ไปไหนมา

นน เจี๊ย แต่ ตะลิ่ง. อะไป ตะ อินโตร่ว กี่.
มา จาก นา ส. ๒ ทำ อะไร นั้น/นั้น
ไปนมา คุณทำอะไรอยู่เหรอ

คุณ อี จะตาญ จะกัต. อะไป จะตาญ ตียะ จะนอโน.
ส. ๑ (สุภาพ) ทอผ้า ผ้าถุง ส. ๒ ทอผ้า หรือเปล่า ตอนนี้
ฉันทอผ้าถุง ตอนนี้คุณทอผ้าหรือเปล่า

นน จะตาญ เอ็ด นา. อี จะตาญ เถอเอื่อ.
ทอผ้า อยู่ คำลงท้าย ส. ๑ (สุภาพ) ทอผ้า ผ้าห่มคลุมแบบโทร
ทออยู่นะ ฉันทอผ้าห่มอยู่

คุณ อี ไน จะตาญ จะกัต เจ่อ ๆ กา ปาย อี จะตาญ เปร่แก็บ.
ส. ๑ (สุภาพ) นี่/นี้ ทอผ้า ผ้าถุง เสร็จแล้ว ก็ ว่า จะ ทอ ผ้าสไบ
ฉันนี่นะ ทอผ้าถุงเสร็จก็ว่าจะทอผ้าสไบ

ตัวอย่างเรื่องสั้นและนิทาน

วีลกุศจะกอย

บ้านกุศจะกอย^๑

ปันชาเมาะ จัง อะลื่อง ปาย วีลกุศจะกอย.
เป็นอย่างไร จึง เรียก ว่า บ้านกุศจะกอย

อี อะบลีส เอาะนียาย เน่า และ จัก ปั้น โอน ตะมิ่ง ปาย ชาโน.
ส. ๑ (สุภาพ) ถาม ปู่ย่าตายาย ส. ๓ (สุภาพ) ก็ เล่า เรื่อง ให้ ฟัง ว่า อย่างนี้

^๑ ปัจจุบันทางราชการเรียกว่า บ้านกุศสะกอย

ตะมิด ก็ เน่า ปาย ตี วัลจะกอย ไน อัน มี ตวง ม่วย บอน ตี อึงแก้ม วัล ก็ นา.
แรก นั้น/นั้น ส.๓ (สุภาพ) ว่า ที่ บ้านกุดจะกอย นี้/นี้ มัน มี หนอง หนึ่ง แห่ง ที่ ริม บ้าน นั้น/นั้น แทะละ

อะไรอะรา มี จะกอย อัน แสง จียา เป็รจาน ตี ก็.
เมื่อก่อน มี กระจง มัน ลง กิน ดอกจาน ที่ นั้น/นั้น

เนาอิญจัก กา เปอะ แป็ญ จะกอย ตี ก็.
ผู้คน ก็ ไป/มา ยิง กระจง ที่ นั้น/นั้น

บัตไน ละก้วย กา ระโว ปาย ตวง จะกอย ตวง จะกอย.
เดี๋ยวนี คน ก็ พุด ว่า หนอง กระจง หนอง กระจง

บัต ดูญ เปอะ และ ปัน ระมีฮ วัล จะกอย เลย มัส จะนอโน.
เมื่อ นาน ไป/มา ก็ เป็น ชื่อ บ้าน กระจง เลย เहां เดี๋ยวนี

คำแปล : บ้านกุดจะกอย

เหตุใดจึงเรียกชื่อว่าบ้านกุดจะกอย ผมได้ถามปู่ย่าตายายท่านก็เล่าให้ฟังว่าอย่างนี้ เดิมทีนั้นท่านเล่าว่าที่บ้านกุดจะกอยมีหนองน้ำแห่งหนึ่งอยู่ที่ริมหมู่บ้านนั้น เมื่อก่อนมีกระจงลงมากินดอกจาน (ดอกทองกวาว) ที่นั้น ผู้คนก็ไปยิงกระจงที่นั่น เดี๋ยวนีคนก็เรียกว่าหนองจะกอย พอนานไปก็เรียกว่าบ้านกุดจะกอยจนทุกวันนี้

ระเฮา แปะ บูล เตรียะ

ยาแก้เมาเห็ด

แต อะไร แค็น มี ละก้วย บูล เตรียะ เน่า อัด เตรียะ ปุด โต อัน ลือฮ ตัง ตะเนิมมะแดง
เมื่อก่อน ถ้า มี คน เมา เห็ด ส.๓ (สุภาพ) เอา เห็ด ใหญ่ ตัว มัน ออก บน ต้นแดง

เนา ปาย เตรียะแซ็จ.
ส.๓ (สุภาพ) ว่า เห็ดเนื้อ (ลักษณะคล้ายเห็ดหลินจือ)

เนา โชด อัด มัส ปลืออง กะดอย ไนแลวอ.
ส.๓ (สุภาพ) ปาด เอา เहां ชื่อ นี้ นี้แหละ

เจ้อ กา เน่า กัด โจะ ระนืด อะลุก เดอะเย็น โอน ปัน มัส ม่วย จะงานมะตุม.
แล้ว ก็ ส.๓ (สุภาพ) ผน (ก.) ใส่ หินลับมีด ผสม น้ำเย็น ให้ ได้ เहां หนึ่ง ถ้วยขนาดเล็ก

เจ้อ กา อะตัง โอน เน่า โต บูล ก็ งวาจ โอน ญ.
แล้ว ก็ เอา ให้ ส.๓ (สุภาพ) ที่ เมา นั้น ดืม ให้ หมด

เจ้อ เน่า โต บูล เตรียะ กา แปะ บูล เตรียะ.
แล้ว ส.๓ (สุภาพ) ตัว เมา เห็ด ก็ หาย เมา เห็ด

แค้น เน่า ก็ เอ็ด อิมปียายฮ แปะ บูล เน่า กา ปิจ ปຽง
ถ้า ส.๓ (สุภาพ) นั้น/นั้น อยู่ ไม่ หยุต เมา ส.๓ (สุภาพ) ก็ ชุด หลุม

เจ้อ กา ตีบ อะบิจ ละก้วย บูล ก็ โอน เอ็ด มัง ตะกอง.
แล้ว ก็ ผัง นอน คน เมา นั้น ให้ อยู่ แต่ คอ

เจ้อ ก่า ง่วาง เตอะ กี้ด เตรี่ยะ กี้ นวยอ์ เจ้อ ก่า แบ็ญ.
แล้ว กี้ ต้ม น้ำ ฟน เห็ด น้ำมัน ด้วย แล้ว กี้ หาย

คำแปล : ยาแก้เมาเห็ด

เมื่อก่อนถ้ามีคนเมาเห็ด เขาจะใช้เห็ดที่เกิดจากตอไม้แดง (มีลักษณะคล้ายเห็ดหลินจือ) นำมาเจือนประมาณ ๑ ข้อนี้ว แล้วฝนกับหินลับมีดผสมกับน้ำเย็นให้ได้ประมาณ ๑ ถ้วย ให้ผู้ป่วยดื่ม ผู้ป่วยก็จะหายเมา ถ้ายังไม่หาย เขาก็ชุดหลุม แล้วก็ฝังผู้ป่วยให้หัวโผล่พื้นดิน แล้วกรอกยาอีกครั้งหนึ่ง ผู้ป่วยก็จะหายเมา

คำสรรพนามที่ปรากฏในข้อความและนิทาน

จากการนำไปใช้ในข้อความและนิทาน พบคำสรรพนามในภาษาไทยสามารถสรุปได้ดังนี้ คำสรรพนามเอกพจน์ในภาษาไทยมีวิธีใช้ดังแสดงในตาราง หากเป็นคำสรรพนามพหูพจน์จะใช้คำว่า ว่า “พวก” นำหน้าคำสรรพนามเอกพจน์

คำสรรพนาม		วิธีใช้
บุรุษที่ ๑	อิงภาวะ	ใช้แทนผู้พูดที่มีสถานะเสมอกันหรือต่ำกว่าผู้ฟัง
	ไฮ	ใช้แทนผู้พูดที่มีสถานะเสมอกันกับผู้ฟัง
	อิ	ใช้แทนผู้พูดที่มีสถานะสูงกว่าผู้ฟัง
บุรุษที่ ๒	แบะ	ใช้เรียกคนที่มีสถานะเสมอกันหรือต่ำกว่า
	อัญจัก	ใช้เรียกคนที่มีสถานะเสมอกัน
	อะไป	ใช้เรียกคนที่มีสถานะเสมอกันหรือสูงกว่า
	ไม่	ใช้เรียกคนที่มีสถานะสูงกว่า
บุรุษที่ ๓	อัน	ใช้พูดถึงคนที่มีสถานะเสมอกันหรือต่ำกว่า
	อะไล	ใช้พูดถึงคนที่มีสถานะเสมอกัน
	อะเทา	ใช้พูดถึงคนที่มีสถานะสูงกว่า
	เนา	ใช้พูดถึงชนชั้นสูงหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ทั้งนี้ คำสรรพนามที่ใช้กับคนที่มีสถานะสูงกว่าอาจนำมาใช้ในเชิงลบหรือเชิงประชดประชันได้ด้วย

ระบบเสียงภาษาโทร

การเขียนภาษาโทรด้วยอักษรไทยยึดตามแนวระบบเสียงภาษาโทรในอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

๑. หน่วยเสียงพยัญชนะ

หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาโทรมีทั้งหมด ๒๒ หน่วยเสียง แบ่งเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น และ หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย ดังนี้

ตารางแสดงหน่วยเสียงพยัญชนะภาษาโทร

ประเภทเสียง		ตำแหน่งเกิดเสียง				
		ริมฝีปาก	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
เสียงหยุด	ไม่ก้อง	p	t	c	k	?
	ไม่พ่นลม					
	ไม่ก้องพ่นลม	p ^h	t ^h	c ^h	k ^h	
	ก้อง	b	d			
เสียงนาสิก		m	n	ɲ	ŋ	
เสียงเสียดแทรก		f ^o	s			h
เสียงข้างลิ้น			l			
เสียงลิ้นร่ว			r			
เสียงกึ่งสระ		w			j	

^๑ หน่วยเสียง /f/ พบในคำยืมจากภาษาไทย

๑.๑ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น

หน่วยเสียงพยัญชนะต้น มี ๒๒ หน่วยเสียง ได้แก่ /p/, /p^h/, /b/, /t/, /t^h/, /d/, /c/, /c^h/, /k/, /k^h/, /ʔ/, /m/, /n/, /ɲ/, /ŋ/, /f/, /s/, /h/, /l/, /r/, /w/ และ /j/ ซึ่งสามารถใช้อักษรไทยแทนเสียงดังกล่าวตามลำดับ ดังนี้ ป พ บ ต ท ด จ ช ก ค อ ม น ญ ง ฟ ซ ฮ ล ร ว และ ย ดังตัวอย่าง

หน่วยเสียง	รูป	ตัวอย่างคำ		
		สัทอักษร	อักษรไทย	ความหมาย
/p/	ป	/pit/	ปิด	เต่า
/p ^h /	พ	/p ^h iək/	เพียก	คว้น
/b/	บ	/bat/	บัต	หญ้า
		/buŋ/	บุง	กระบุง
/t/	ต	/ta:ŋ/	ตอง	ด้าม, ไม้หนีบฟ่อน ข้าว
/t ^h /	ท	/t ^h aw/	เทา	แก่
/d/	ด	/doŋ/	ดง	บ้าน
		/dɔŋ/	ดง	งูสิงดง
/c/	จ	/ci:n/	จิ้น	สุก
		/cəm/	เจมี	นก
/c ^h /	ช	/ɲc ^h e:ŋ/	อึญแขง	ไขมัน
		/ɲc ^h ɛŋ/	อึญแซ่ญ	เชือก
/k/	ก	/ka:n/	กอน	ลูก
		/kɔ:ŋ/	โกย	กิ่งก่า
/k ^h /	ค	/k ^h i:l/	คิล	ลิม
		/k ^h ɔŋ/	ค็อง	ข้อง
/ʔ/	อ	/ʔe:m/	แอม	อร้อย
		/ʔuɲh/	อุยฮ์	ไฟ
/m/	ม	/muɲh/	มู่ฮ	จมูก
		/maɲt/	มัด	ตา
/n/	น	/niknak/	นิกน็อก	เขียดตัวเล็ก
		/noŋ/	นง	ปลาไหล
/ɲ/	ญ	/ɲiʔ/	ญี่	หมด
		/ɲaŋna:t/	ญั่งญาติ	แย้
/ŋ/	ง	/ŋuac/	ง่วาจ	ตีม
/f/	ฟ	/fajfa:/	ไฟฟ้า	ไฟฟ้า
/s/	ซ	/se:k/	แซก	ขอ
		/siəʔ/	เซียะ	ปลา

หน่วยเสียง	รูป	ตัวอย่างคำ		
		สัทอักษร	อักษรไทย	ความหมาย
/h/	ฮ	/hɛ:k/	แฮก	เค็ม
		/hɑ:n̩/	ฮอง	ตัวต่อ
/l/	ล	/lu:/	ลู	ขา
		/liəm/	เลียม	เคียว
/r/	ร	/riː/	รี	รัด
		/raː/	ระ	คันไถ
/w/	ว	/wɑː/	วัวร์	เกลียดชัง
		/wɑŋ /	ว็อง	เปล
/j/	ย	/jɛ:n̩/	แยง	ทองคำ

๑.๒ เสียงพยัญชนะต้นควบ

เสียงพยัญชนะต้นควบ มี ๑๑ เสียง ได้แก่ /kr/, /kl/, /k^hr/, /k^hl/, /tr/, /t^hr/, /br/, /bl/, /pl/, /pr/ และ /p^hr/ ซึ่งสามารถใช้อักษรไทยแทนเสียงดังกล่าวตามลำดับ ดังนี้ กร กล คร คล ตร ทร บร บล ปล พร และ พร ดังตัวอย่าง

เสียง	รูป	ตัวอย่างคำ		
		สัทอักษร	อักษรไทย	ความหมาย
kr	กร	/krɔŋ/	กร่วง	เมือง
kl	กล	/kla:n̩/	กลอง	เมล็ด
k ^h r	คร	/k ^h ro:h/	ครุช	(พูด) ชัด
k ^h l	คล	/k ^h la:/	คลา	ซีก (ใช้กับเมล็ด)
tr	ตร	/tru:/	ตรู	จระเข้
t ^h r	ทร	/t ^h ra:/	ทรอ	ข้าว
		/t ^h ra:n̩/	ทรอง	โปรง มองทะลุผ่านได้
br	บร	/bri:h/	บริช	ฝุ่น
bl	บล	/blu:h/	บลุช	จอมปลวก
pl	ปล	/pla:n̩/	ปล็อง	หญ้าแฝก
pr	ปร	/priət/	เปรียด	กล้วย
p ^h r	พร	/p ^h rak/	พรัก	ผัก
		/ʔap ^h raː/	อะพระ	กระจาย

๑.๓ หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย

หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายเดี่ยว ๑๔ หน่วยเสียง ได้แก่ /p/, /t/, /c/, /k/, /ʔ/, /m/, /n/, /ŋ/, /ŋ/, /h/, /r/, /l/, /w/, /j/ ซึ่งสามารถใช้อักษรแทนเสียงดังกล่าวตามลำดับดังนี้ บ ด จ ก ม น ญ ง ฮ ร ล ว ย ยกเว้น /ʔ/ ที่ตามหลังสระเสียงสั้นจะไม่ปรากฏรูปเขียน ดังตัวอย่าง

หน่วยเสียง	รูป	ตัวอย่างคำ		
		สัทอักษร	อักษรไทย	ความหมาย
/p/	บ	/kap/	กับ	กัด
/t/	ด	/rakɔ:t/	ระกอด	แลน
/c/	จ	/bec/	แบ้จ	งอก
/k/	ก	/cape:k/	จะแปก	แบ่ง
/ʔ/		/raʔ/	ระ	คันไถ
/m/	ม	/mu:m/	มุ่ม	สกปรก เปราะเปื้อน
/n/	น	/rane:n/	ระแนน	เด็ก
/ŋ/	ญ	/peŋ/	แป้ญ	ยิง
/ŋ/	ง	/paŋ/	ป้อง	กระโดดลง
/h/	ฮ	/pah/	ป้อฮ	ผ้า
/r/	ร	/tamər/	ตะเมรี่	ริมฝีปาก
/l/	ล	/lakɔ:l/	ละโกล	หมอน
/w/	ว	/ʔata:w/	อะตาว	อ้อย
/j/	ย	/sa:j/	ชอย	หาง

หมายเหตุ : หน่วยเสียงพยัญชนะ /p/ และ /t/ เมื่อเป็นพยัญชนะท้ายใช้อักษร บ และ ด เพื่อให้ตรงตามมาตรฐานตัวสะกดของอักษรวิธียุคใหม่คือ แม่กบและแม่กต

๑.๔ หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายควบ

หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายควบเป็นลักษณะเด่นของภาษาไทโร มี ๓ เสียง ได้แก่ /wʔ/, /jʔ/, /jh/ ซึ่งสามารถใช้อักษรแทนเสียงดังกล่าวตามลำดับดังนี้ ว ย์ ย ย์ ดังตัวอย่าง

หน่วยเสียง	รูป	ตัวอย่างคำ		
		สัทอักษร	อักษรไทย	ความหมาย
/wʔ/	ว ย์	/kla:wʔ/	กลาว ย์	ดิบ
/jʔ/	ย ย์	/ponpujʔ/	ป่งปุย ย์	มันแขง
/jh/	ย ย์	/panujh/	ปะนุย ย์	ไม้กวาด

๒. หน่วยเสียงสระ

หน่วยเสียงสระ มี ๒ ประเภท ได้แก่ หน่วยเสียงสระเดี่ยวและหน่วยเสียงสระประสม

๒.๑ หน่วยเสียงสระเดี่ยว

หน่วยเสียงสระมี ๒๒ หน่วยเสียง ได้แก่ /i/, /i:/, /e/, /e:/, /ɛ/, /ɛ:/, /u/, /u:/, /o/, /o:/, /ɔ/, /ɔ:/, /ʌ/, /ʌ:/, /a/, /a:/, /ʌ/, /u/, /u:/, /o/, /o:/, /ɔ/, /ɔ:/, /ɑ/ และ /ɑ:/

ตารางแสดงหน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทย

ตำแหน่งลิ้น ระดับลิ้น	หน้า		กลาง		หลัง	
	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว
สูง	i	i:	ʊ	u:	u	u:
กึ่งสูง	e	e:			o	o:
กลาง			ə	ə:		
กึ่งต่ำ	ɛ	ɛ:	ʌ	ʌ:	ɔ	ɔ:
ต่ำ			a	a:	ɑ	ɑ:

หน่วยเสียงสระเดี่ยวมี ๒๒ หน่วยเสียง สามารถใช้รูปสระภาษาไทยแทนได้ดังนี้

หน่วยเสียง	รูป	ตัวอย่างคำ		
		สัทอักษร	อักษรไทย	ความหมาย
/i/	ิ	/biʔ/	บี	เล็กน้อย
		/tiŋ/	ติง	กัณฑ์กระตุม
/i:/	ี	/pi:t/	ปีด	เต่า
/e/	เะ	/peʔ/	เปะ	ชีหลัง เปลี่ยนสภาพให้แบน หรือแหลก
	เ็	/prem/	เปริม	
/e:/	เ	/me:n/	เม่น	ไข่
/ɛ/	แะ แ็	/peʔ/	แพะ	หยุด
		/peŋ/	แป็ญ	ยิง
		/peŋ/	แป็ญ	เต็ม
/ɛ:/	แ	/teŋ/	แตง	บอก, วาน
/u/	ึ	/luʔ/	ลู	จริง
		/tajun/	ตะยั้ง	ยื่น
/u:/	ู	/ʔaʔu:/	อะอือ	อู๋ม, ถือ
/o/	เอะ เ็	/təʔ/	เตอะ	ถึง
		/dəm/	เด็มี	ลุ่ม
/ɔ/	เออ เ็	/lə:/	เล่อ	เล่น
		/pə:t/	เป็ต	กระทะ

หน่วยเสียง	รูป	ตัวอย่างคำ		
		สัทอักษร	อักษรไทย	ความหมาย
/ʌ/	เออะ เใ	/ʔʌʔ/	เออะ	อดอยาก
		/sʌŋ/	เซ็ง	ไต่ย็น
		/klʌk/	เกลือกี้	หลงทาง
/ʌ:/	เออ เใ	/plʌ:/	เปลอ	หัว
		/pʌ:ŋ/	เป็ง	ข้างบน
		/klʌ:j/	เกลียว	เกิน
/a/	อะ เ	/taʔ/	ตะ	ทำ
		/daŋ/	ดั่ง	รู้
/aj/	ไ	/ʔalaj/	อะไล	พวกเขา
		/rapaj/	ระไป	ผู้หญิง
/aw/	เา	/caw/	จา	หลาน
/a:/	-า	/ka:t/	กาด	ไหม้
/u/	ุ เ	/puʔ/	ปู	ตั้งห้อง
		/pruŋ/	ปรุ่ง	หลุม
/u:/	ู เ	/bu:l/	บูล	เมา
/o/	โอะ เ (ลดรูป)	/toʔ/	โต๊ะ	หลบซ่อน
		/poŋ/	ปง	มัน, เผือก
/o:/	โ	/ʔako:/	อะโก้	(จมูก) โด่ง
/ɔ/	โอะ เ (ลดรูป)	/ʔɔʔ/	โอะ	กระเพาะไก่
		/ʔɔk/	อก	อากาศครึ้ม, ไม่มีแดด
/ɔ:/	โ	/to:ŋ/	โตง	หม้อหนึ่ง
/ɑ/	เาะ เื่อ	/ʔɑʔ/	เาะ	ปู
		/paŋ/	ป่อง	กระโดดลง
/ɑ:/	-อ	/pa:ŋ/	ปอง	ต้อนวัวควาย

๒.๒ หน่วยเสียงสระประสม

หน่วยเสียงสระประสม มี ๕ หน่วยเสียง ได้แก่ /iə/, /ia/, /uə/, /uo/ และ /ua/ สามารถใช้รูปสระภาษาไทยแทนได้ดังนี้

หน่วยเสียง	รูป	ตัวอย่างคำ		
		สัทอักษร	อักษรไทย	ความหมาย
/iə/	เียะ	/caliəʔ/	จะเลี้ยะ	สาย (เวลา)
		/triəʔ/	เตรียะ	เห็น
	เีย	/taliəŋ/	ตะเลียง	บ้าง

หน่วยเสียง	รูป	ตัวอย่างคำ		
		สัทอักษร	อักษรไทย	ความหมาย
		/tɕiət/	เตี๋ยด	หัน, ซอย
/ia/	¹ -ยะ ² -ยา	/mpiaʔ/ /mian/ /tɕiat/ /tɕia/	อิมเปียะ มียาง ตริยาด ตริยา	พ่อ ใบหน้า ต้นยางเหียง เอาใจใส่
/uə/	เื้อะ เื้อ	ไม่พบตัวอย่าง /kuə/ /luə/ /pacuəc/	เกื้อ เลื้อ ปะเจือจ	วางยาพิษ เลื้อย (คำกริยา) ขี้
/uə/	¹ วะ ² ัว -ว-	/taluəʔ/ /cuə/ /duə/ /p ^h uəm/ /kruəŋ/	ตะลัวะ จัว ดัว พวม กร่วง	จิ้งเหลน ณร สูงชะลูด หอม เมือง
/ua/	-วะ -วา	/ŋkuaʔ/ /laʔua/ /kruəŋ/	อึงกัวะ ละอวา กร่วง	ผม, ฉัน กว้าง รั้ว

๓. ลักษณะน้ำเสียง

ภาษาโทรมีลักษณะน้ำเสียง ๒ ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะน้ำเสียงที่ ๑ เป็นลักษณะน้ำเสียงปรกติ ไม่ใช้สัญลักษณ์กำกับ เช่น

/ʔaʔ/	เอาะ	‘ปู่’
/puh/	ปือ	‘เปิด’
/peŋ/	แป็ญ	‘ยิง’

ลักษณะน้ำเสียงที่ ๒ เป็นลักษณะน้ำเสียงทุ่มต่ำ ใช้สัญลักษณ์ .. เช่น

/pruŋ/	ปรุ่ง	‘หลุม’
/puh/	ปือ	‘ฝั่งน้ำ’
/peŋ/	แป็ญ	‘เต็ม’

คำ

คำในภาษาโทรสวณใหญ่เป็นคำพยางค์เดียวและคำ ๒ พยางค์
คำพยางค์เดียว

คำพยางค์เดียวในภาษาโทร เช่น

/pi:t/	ปีต	‘เต่า’
/don/	ดง	‘บ้าน’
/mat/	มัด	‘ตา’
/raʔ/	ระ	‘คันไถ’
/su:/	ซู	‘กระท่อม’

คำ ๒ พยางค์

คำ ๒ พยางค์ในภาษาโทรจะออกเสียงหนักที่พยางค์หลัง พยางค์แรกจะไม่มีกรลงเสียงหนัก คำ ๒ พยางค์ในภาษาโทรมี ๒ ประเภท ได้แก่

๑. คำ ๒ พยางค์ที่พยางค์แรกเป็น Ca- เช่น

/palaj/	ปะไล	‘ผลไม้’
/takɑ:n/	ตะกอง	‘คอ’
/cate:n/	จะแดง	‘ผี’
/salok/	ชะลก	‘เสื่อ’
/ʔasaw/	อะเซา	‘มดแดง’

๒. คำ ๒ พยางค์ที่พยางค์แรกเป็นพยางค์นาสิก (nasal syllable) ที่มีฐานกรณ์เดียวกับพยัญชนะต้นของพยางค์หลัง ในการเขียนภาษาโทรด้วยอักษรไทยจะเขียนเต็มพยางค์ เช่น

/m̥pi:/	อิมปี	‘พริก’
/m̥piajh/	อิมปียายฮ์	‘ไม้’
/mpaj/	อิมไป	‘หมัด’
/m̥pha:/	อิมพา	‘ต่างกัน’
/ntu:/	อินตือ	‘ฤดูกาล’
/nta:n/	อินตาง	‘ห่าง’
/nt̥iɑjʔ/	อินตี้ยายฮ์	‘มากพอควร’
/nt̥haw/	อินเทา	‘คนเฒ่า, คนแก่’
/ŋc ^h ɛŋ/	อัญแซ่ญ	‘เชือก’
/ŋc ^h aj/	อัญไซ	‘เดือน’
/ŋci:/	อัญจี	‘เหา’
/ŋcək/	อัญเจ๊ก	‘รสฝาด’
/ŋcɔl/	อัญจล	‘(เดิน) กะเผลก’
/ŋkaw/	อังกา	‘กระบอกไม้ไผ่’
/ŋkah/	อังกฮ	‘สัตว์สี่เท้าตัวผู้’

/ŋkuəjʔ/	อึ่งก้วยอ๋	‘หม่มผ้า’
/ŋk ^h aʔ/	อึ่งคะ	‘กึ่งไม้’
/ŋk ^h ɛŋ/	อึ่งแคง	‘ผิงไฟ’

คำหลายพยางค์

คำหลายพยางค์ในภาษาโทร มีจำนวนน้อยมาก เช่น

/paŋŋkaʔ/	ปะล้องเกาะ	‘ลูกกระต๊อ’
/caŋŋbaŋ/	จะแลงบัง	‘ขมับ’
/taɓe:lpaŋ/	ตะแบลปล้อง	‘ตะไคร้’
/tariəŋkriat/	ตะเรียงกรียาด	‘สนิม’
/tariaptiaptia/	ตะรียาบตี้ยาบตี้ยา	‘คราดกวาดปุยคอก’
/ʔaləŋkʔaləŋj/	อะเล็ก็อะเล็ย	‘ไปเรื่อย ๆ เกินเลย’
/lahaklahəj/	ละเอ็ก็ละเอ็ย	‘เผอเรอ’

บรรณานุกรม

- ไกรสร ฮาดคะดี. (๒๕๕๙). การศึกษาระบบเสียงและระบบตัวเขียนภาษาโทร บ้านกุดสะกอย. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เลาไฟ วรรณ และคณะ. (๒๕๕๕). รายงานการวิจัย โครงการการจัดการเรียนการสอนภาษาโส้ในระบบโรงเรียน
โดยชุมชนมีส่วนร่วม. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- กลุ่มพัฒนาภาษาโส้ คริสจักรอำเภอกุสุมาลย์. (๒๕๕๓). หนังสือลูกจากพระคริสต์คัมภีร์ ฉบับภาษาโส้
เล่มที่ ๒๓. ม.ป.ท.
- กำพล จำปาพันธ์. (๒๕๕๕). ข้าเจียง : กบฏไพร่. ขบวนการผู้มีบุญหลังสถาปนาอาณาจักรสยามล้าน
ช้าง. กรุงเทพฯ : ทวีวัฒนาการพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๕๕). คู่มือระบบเขียนภาษาของอักษรไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ
ตำนานเมืองกุสุมาลย์. (๒๕๔๓). เทศกาลโส้รำลึกครั้งที่ ๒๓, ศูนย์วัฒนธรรมไทโส้ อำเภอกุสุมาลย์
จังหวัดสกลนคร
- สุรัตน์ วรากรณ์. (2524). การศึกษาเชิงเปรียบเทียบประเพณีวัฒนธรรมของชาวภูไทย – ชาวโส้,
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, วิทยาลัยครูสกลนคร.
- สุรัตน์ วรากรณ์. (2540). ระบบข้อมูลวัฒนธรรม จ. สกลนคร, ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม
สถาบันราชภัฏสกลนคร
- เต็ม วิภาคย์พจนกิจ. (2546). ประวัติศาสตร์อีสาน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 4
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2550). การสร้างระบบการเขียนสำหรับภาษาชาติพันธุ์ สำหรับการฟื้นฟู
ภาษา. วารสารภาษาและวัฒนธรรม. ปีที่ 26
- เอกวิทย์ จิโนวัฒน์. (2526). ศึกษาเปรียบเทียบการสร้างคำในภาษาภูย บรูและโส้, กรุงเทพฯ.
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิตติกร เลาววิโรจน์. (2550). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูและอนุรักษ์การเล่นลายกลองของไทยใต้* กรณีศึกษา บ้านกุสุมาลย์ ตำบลกุสุมาลย์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ธวัชชัย ไพไหลและคณะ. (2552). *ประวัติศาสตร์ชาวไทยใต้ อำเภอกุสุมาลย์* จังหวัดสกลนคร. เทศบาลตำบลกุสุมาลย์.

ชบวน พลตรี. (2527). *การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของโซ่กับวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* ศึกษาเฉพาะกรณีโซ่ ตำบลกุสุมาลย์ ตำบลโพธิ์ไพศาล อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____ (2552). เอกสารข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนบ้านกุดสะกอย อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

_____ (2550). เอกสารข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้าน บ้านกุดสะกอย อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

ทรงคุณ จันทจรและคณะ.(2536). รายงานการวิจัย ผ้าชาวโซ่ ศึกษากรณีชาวโซ่อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหารและอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร. สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

เอกสารภาษาต่างประเทศ

Malai Lerthirunwong. (1980) . **A syntactic description of So : an Austroasiatic Language in Thailand.** Bangkok ,Thailand : Master' Thesis, Faculty of Graduate Studies, Mahidol University.
Brian Migliazza(1988).**A Grammar of So – A Mon – Khmer Language of Northeast Thailand,** Ph.D.Dissertation, Mahidol University.

Romond S. Kania and Siriphan Hatuwong Kania . (1979). **The So People of Kusuman,Northeastern Thailand.** jss.Vol.67(pt1)1979.p74-110.[ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : www.siam-society.org/pub_jss_archive.html

William A. Smalley.(1959). **Phonemes and Orthography : Language Planning in Ten Minority Languages of Thailand.** Department of Linguistics. Research School of Pacific Studies. The Australian National University”

Brian Migliazza. (2002). **So people – So Orthography.**[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : www.msea-ling.info/dt/libraonline.shtml.

John D. Miller and Carolyn P.Miller.(1994). **Note on Phonology and Orthography in several Katuic Mon-Khmer Groups in Northeast Thailand.** .[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : www.msea-ling.net/mks/copyright.html.

แก้ตามมติที่ประชุมถึงรายงานครั้งที่ ๒๑๗-๕/๒๕๖๒